Nazev: Sociální a finanční účinnost mikrofinančních institucí: rozvíjející se trhy, makro prostředí a finanční začlenění.

Autor: Natalie Soldatkova

Školitel: prof. RNDr. Ing. Michal Černý, Ph.D.

Abstrakt: Odvětví mikrofinancování bylo založeno s hlavním cílem poskytnout finanční služby lidem, kteří nemají přístup k tradičnímu bankovnictví kvůli nízkému, nepravidelnému nebo nepředvídatelnému příjmu. Mikrofinancování se rychle rozšiřuje s ročním růstem více než o 9% globálního portfolia úvěrů a počtem aktivních dlužníků, kteří obsluhují přibližně 123 milionů zákazníků po celém světě (Microfinance Baromoter, 2017).

Finanční prostředí, ve kterém fungují mikrofinanční instituce, se v jednotlivých zemích liší, od neregulovaných po vysoce regulované, od plně digitalizovaných po závislé na manuálních procesech. Hlavní otázkou je, jaká je sociální a finanční účinnost mikrofinančních institucí v různých prostředích a do jaké míry tržní podmínky a vnitřní strategická rozhodnutí ovlivňují jejích účinnost.

Pomocí databáze finančních, provozních a sociálních ukazatelů výkonnosti mikrofinančních institucí v 38 zemích subsaharské Afriky, první část práce popisuje výsledky empirického studia sociální, finanční a celkové účinnosti. Tyto výsledky vychází z aplikace analýzy obalu dat pro období 2004–2017. Byly použity hyperbolické neorientované DEA modely, modely superefektivity, Ray-Desli Malmquistův index a Circular Malmquistův index. Další vztah mezi vnitřními institucionálními a externími faktory vnějšího prostředí a úrovně účinnosti byla hodnocena s použitím neparametrických Kruskal – Wallisových testů. Interní faktory zahrnuté do výzkumu jsou cílová skupina zákazníků, nabídka depositních vkladů, genderové zaměření na určité pohlaví zákazníků, a doba trvání úvěru. Mezi externími faktory vnějšího prostředí patří právní předpisy, omezení úrokových sazeb, přítomnost kreditního byra, státního úvěrového rejstříku a také efekt projektů mezinárodních organizaci zaměřených na podporu mikrofinancování v rozvíjejících zemích v jejich boji proti chudobě.

Výzkum ukazuje na důležitá zjištění. Například, mikrofinanční instituce zaměřené na poskytování úvěrů malým a středním podnikům vykazují vyšší úroveň účinnosti (sociální i finanční), což je dobrá zpráva pro rozvoj malého podnikání v regionu. Genderové zaměření úvěrových institucí má také významný vliv na účinnost, přičemž jednotky zaměřené na ženy jsou v sociálním kontextu účinnější než průměr skupiny ale z finančního hlediska méně efektivní než průměr skupiny. Přítomnost soukromého úvěrového rejstříku na trhu souvisí s výrazně vyšší úrovní účinnosti sociální a také finanční. Veřejné státní uvěrové registry však nejsou spojeny s pozitivním trendem.

Výzkum ukázal, že přítomnost právních předpisů v oblasti mikrofinancování nemá významný vliv, ale strop úrokové sazby je skutečně spojen se změnou výkonu. Výrazná diferenciace byla naznačena u všech tří specifikací účinnosti: pro celkovou a finanční účinnost byla přítomnost stropu úrokových sazeb spojena se sníženou průměrnou účinností. Z hlediska sociální efektivity účinnost byla zvýšena. Ve všech časových obdobích instituce působící na trhu s limitem úrokových sazeb mají vyšší střední sociální účinnost než průměrná účinnost vzorku.

V tomto výzkumu byla také studována často diskutovaná otázka vzájemné výlučnosti mezi sociálním a finančním cílem mikrofinančních instituci a nebyl prokázán žádný silný důkaz o vzájemné exkluzivitě. Naopak, některé mikrofinanční podniky prokázaly schopnost vyrovnat dva cíle v čase, což je pozitivním příkladem a motivací pro ostatní instituce. Obecně platí, že odvětví mikrofinancování se primárně zaměřuje na dosažení finančních cílů, ačkoli v posledních letech sledovaného období byl zaznamenán určitý posun směrem k vyšší sociální účinnosti, což je v kontextu snižování chudoby pozitivním znakem.

Klíčová slova: Odvětví mikrofinancování, sociální efektivita, finanční efektivita, analýza obalu dat, Malmquistův index.

AMS Klasifikace: 90B50, 90C05
JEL Klasifikace: C67, C61, C43